

**Діяльність представника російської політичної еліти
В. В. Шульгіна в 1919 р.**

В статті автор розкриває діяльність В. Шульгіна в 1919 році. Характеризує публікації Василя Віталійовича в газеті "Киевлянин". Автор розглядає взаємовідносини В. Шульгіна з іншими політиками.

Ключові слова: політична еліта; В. Шульгін; єврейські погроми, С. Петлюра, П. Скоропадський, газета "Киевлянин".

«Самый ужасный год в России был 1918-й.
Хуже его был только 1919».
М. Булгаков [9].

У наслідок листопадової революції в Німеччині було повалено монархію кайзера Вільгельма II, що не змогло не відобразитися на ході подій громадянської війни. Режим Скоропадського на Україні було повалено, а незабаром (6 січня 1919 р.) розпочалось активне збройне протистояння між Директорією та більшовиками. Вже 15 січня Директорією було офіційно оголошено війну Радянській Росії [11]. Значного розмаху в 1919 році набула актуальна проблема останніх десятиліть – єврейські погроми [10].

3 січня 1919 р. Василь Віталійович Шульгін стає очолив комісію з Національних питань. Він наступним чином схарактеризував створений місцевий уряд: «Эта власть была местным правительством при местном диктаторе» [13]. Активну діяльність В.В. Шульгін в 1919 р. розгортає на сторінках газети «Киевлянин». Перший випуск якої починає з передбачення. В ньому говориться про те, що у Києві одинадцять разів змінитися влада, а одинадцята буде справжньою. Василь Віталійович вважав, що так і сталося. Одинадцятю, за його підрахунком, стала Добровольча армія [3].

Наступного дня виходить публікація з гучною назвою «Революція провалилась» [5]. У ній він засуджував позицію будь-яких революціонерів, що нехтували здобутками минулого, а також ватажків, які самовпевнено вважали за необхідне встановлення нового ладу. Значна частина повсталих «революціонерів», на думку публіциста, мали певні психічні відхилення, серед яких можна було відшукати навіть справжніх злочинців. Важливим моментом було те, що змінилося відношення людей до моральних цінностей: було зруйновано межу дозволеного. Що ж стало причиною таких наслідків?

У переломний момент для держави було скасовано будь-які авторитети: влада, релігія, закон, традиції. Логічним стало і падіння цінностей, які були закладені віками. Не даром існує поговорка у якій говориться, що немає нічого

гіршого, аніж жити в епоху перемін. Саме цю думку Василь Віталійович виокремлював як одну з головних причин краху революції.

Публікацію, яка вийшла під заголовком «Селянамъ» [7] В. В. Шульгін розпочинав з критики діяльності Симона Петлюри. Прибічники якого їздили довкола Києва з агітацією проти А. Денікіна, якого викривали як «москаля», що нічого доброго не вбачав для українців. Цікавим є те, що головною обіцянкою С. Петлюри було наділення 25 десятинами землі, а що не менш важливо – задарма. Однак, коли першого разу отаман прийшов до влади, як це не дивно, обіцянки не були виконанні. Василь Віталійович, звертавшись до отаманів, звертав увагу, що селяни були більш освічені, аніж їм здавалося. Навчені гірким досвідом, наступного разу вони вже не повинні були піддатися спокусі, почувши знайомі «до болі» обіцянки. Залишалася свіжою пам'ять і про те як С. Петлюра замість обіцяних гектарів землі, привів на ці землі німців. У другий же раз, прийшовши до влади, отаман віддав українські землі більшовикам.

На думку В. В. Шульгіна, народ мав засвоїти істину, що нажите насильницьким шляхом добро рано або пізно буде відібрано кимось іншим. Людина, котра законним шляхом викупила землі повинна була отримати відповідний документ. З часів реформи 1861 року, згідно з якої було скасовано кріпацтво, існував документ державного зразка, що підтверджував право власності на землю. Наявність же такого документа, в час коли постійно змінювалася влада, ставала неможливою. Цей факт ще раз підтверджував необхідність створення сильної влади з керуючим центром, яка б була здатна врешті-решт, так і не вирішене протягом століть аграрне питання. Він акцентував увагу на тому, що лише в сильній та єдиній державі можна отримати справжній документ на володіння землею, яка б передавалася у спадок з покоління-в-покоління. Саме це, змусило Василя Віталійовича виступити в якості прибічника А. Денікіна, котрий пропагував створення такої держави [7].

Водночас, у листі до В. О. Маклакова, який дослідники датують початком березня 1919 р. В. Шульгін порівнює союзників: Францію та Англію. На його погляд, більш благонадійним союзником є Велика Британія, яка менше втручалася у внутрішні справи на пострадянському просторі. Французи, в свою чергу, розпочали активну діяльність в Одесі, де намагалися, заручившись підтримкою українців та євреїв, створити власні збройні сили. Засуджував він їх і за створення перешкод для виїзду за кордон [12; С.45-46;].

У одному з випусків Василь Віталійович звертав увагу на окремі принципи на які опирався він сам та його прибічники. У першу чергу він вказав на необхідність підтримки союзних держав до завершення війни. Наслідком було стати те, що в результаті Російська держава фактично не ставала ласим пирогом для інших держав, а за окремим виключенням (Польща та Фінляндія) отримувала змогу збереження своєї територіальної єдності. Окрему вдячність державам-союзницям В.В. Шульгін виражав за боротьбу проти більшовиків. Він пропагував думку, що якби існуючий режим виступив на захист німецьких інтересів, тоді одна переможена держава – Німеччина, потягнула за собою у

руїну і Росію. А наслідки були передбачуваними. Аналогію можна було провести з гетьманом П. Скоропадського, якому не вдалося протриматися тривалий час, опираючись на підтримку німців. Цю саму думку В.В. Шульгін розкриває у листі до С. Петлюри. У ньому він виступає з яскравою критикою вищезгаданого українського політика, опираючись на те, що він не враховував помилки попередників (найяскравішим з яких був П. Скоропадський) продовжував політику на зближення з Німеччиною. Він намагався пояснити ту істину, що німці не мали друзів, а відносилися до таких політиків як П. Скоропадський як до своїх «слуг», позбавляючись від них як тільки вони виконують свою функцію [2]. В іншому форматі цей лист став відомий широкому загалу на сторінках іншої Шульгінівської газети «Россия» [13].

Важливим моментом на який звертав увагу публіцист було те, що новоутворена Версальсько-вашингтонська система так і не вирішила гострих та болючих питань, які стояли перед передовими державами світу. Василь Віталійович, акцентував увагу на тому, що згодом неминучою повинна стати наступна конференція, оскільки вищезгадана була не здатна до врегулювання міжнародних відносин [8].

Василь Віталійович активно закликав і до створення єдиної Російської держави. Саме це стало його другою ідеєю. Відокремлюючи даний аспект, він привертая увагу громадськості до проблеми безперервного кровопролиття в кавказькому регіоні. На його думку, це можливо зупинити лише в межах новоутвореної цілісної держави.

Третя думка автора проявлялась в ідеї боротьби з соціалізмом. Він вказував на те, що у народній свідомості на той момент можливим стало поставити знак рівності між поняттями більшовики, соціалісти та комуністи, а відношення до них погіршувалося з кожним днем. В. В. Шульгін привертая увагу на те, що у зв'язку з цим ще більше стали загострюватися між кланові протиріччя.

У статі чітко спостерігаємо, що у Василь Віталійович не полишав своїх монархічних позицій, хоча частково трансформував їх. Це видно з його четвертого постулату, який проголошував, що в Російській державі не буде спокою доти не з'явиться монарх. Однак дане питання про форму правління відходило на другий план у порівнянні з об'єднанням територій під єдиною владою. Він вважав, що протікаючи бурхливі події в політичному житті на цих територіях, повинні були стати практичними уроками для держави. Василь Віталійович, будучи політиком і журналістом водночас, компетентно акцентував увагу на неспроможності жодного політика не лише навести лад, але і утримати особисту владу. Саме тому, завершуючи публікацію, писав про необхідність єдиного сильного управління. У той же час, не говорячи про відновлення династії чи імперії загалом.

Особливої популярності серед громадськості здобула його публікація під назвою «Пытка страхом» [4], яка була присвячена актуальній проблемі – єврейським погромам. Дослідник Д.І. Бабков писав про позицію В.В. Шульгіна по відношенню до єврейського питання, як одну «з найбільш м'яких і далеко не

домінуючу». До речі, через вдалий з публіцистичної точки зору, заголовок, в сприйнятті як сучасників, так і дослідників зовсім спотворюється її сенс » [1].

Таким чином, В.В. Шульгін у 1919 році на сторінках газети «Киевлянин» став відомий громадськості завдяки гучним заголовкам, що дає змогу характеризувати його як досвідченого та талановитого журналіста. Його публікація «Пытка страхом», яка була присвячена жахіттям єврейського погрому в Києві, надала авторові чималої слави. У той же час вона ще більше закріпила за ним кліше «юдофоба» та «антисеміта». У публікаціях за цей рік, ми маємо змогу чітко прослідкувати, що він не полишав своїх монархічних поглядів, хоча дещо трансформувавши їх.

Література

1. **Бабков Д. И.** Государственные и национальные проблемы в мировоззрении В. В. Шульгина в 1917-1939 годах // Режим доступа: [//secrethistory.su/1302-pytka-arhivom-di-babkov-gosudarstvennye-i-nacionalnye-problemy-v-mirovozzrenii-v-v-shulgina-v-1917-1939-godah-m-2012.html](http://secrethistory.su/1302-pytka-arhivom-di-babkov-gosudarstvennye-i-nacionalnye-problemy-v-mirovozzrenii-v-v-shulgina-v-1917-1939-godah-m-2012.html) – Загл. с экрана. [17.01; 17.01.2017];
2. ДАОО, ф. 153, оп.1, спр. 572, арк. 6;
3. **Киевлянин**, № 1, 1919;
4. **Киевлянин**, № 10, 1919;
5. **Киевлянин**, № 2, 1919;
6. **Киевлянин**, № 37, 1919;
7. **Киевлянин**, № 5, 1919;
8. **Киевлянин**, № 7, 1919;
9. **Основные события 1919 года** // Режим доступа: http://www.hrono.ru/1919_.php (17.01; 17.01.2017);
10. **Револуційна доба в Україні (1917-1920 роки)** // Режим доступа: http://www.biglib.com/book/70_Revoluciina_doba_v_Ukraini_1917_1920_roki/7158_EVREISKI_POGROMIistorichni_fakti_i_ocinki_na_tli_novitnih_pyblikacii (17.01; 17.01.2017);
11. **События истории России за 1919 год** // Режим доступа: <http://baza.vgdru.com/7/55316/> (17.01; 17.01.2017)
12. **Спор о России.** В. А. Маклаков - В. В. Шульгин. Переписка 1919-1939 год. / публ., вступ. ст. и примеч. О. В. Будницкого ; – М.: Российская политическая энциклопедия, 2010. — 439 с.
13. **Украина и Крым в 1918 – начале 1919 года** // Режим доступа: <http://os.x-pdf.ru/20istoriya/724687-16-ukraina-krim-1918-nachale-1919-goda-ocherki-politicheskoy-istorii.php> (17.01; 17.01.2017);

Korobchuk A. Activity of the representative of the Russian political elite V. Shulgin in 1919

In the article the author discovers the activities of V. Shulgin in 1919. Characterizes Vasil Vitaliyovych's publications in the newspaper "Kievlyanin". The author examines the relationship between V. Shulgin and other politicians.

Keywords: *political elite; V. Shulgin; Jewish pogroms, S. Petliura, P. Skoropadsky, newspaper "Kievlyanin".*

Дубчак Ігор

*Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,
незалежний дослідник*

Кадрова політика СРСР в середині 1920-х рр.

У статті на основі джерельних та дослідницьких даних проаналізована кадрова політика на прикладі реформ запроваджених керівництвом СРСР у середині 1920-х рр. Дана оцінка політичним та економічним реформам керівництва держави. Частково розглянуто вплив кадрових рішень на місцеві установи та підприємства.

Ключові слова: *нова економічна політика, економічні кампанії періоду непу, кадрова політика СРСР.*

Соціальна, економічна, політична історія періоду нової економічної політики - один з концептуально важливих і складних питань сучасної історіографії. Звернення до досвіду непу вітчизняних і зарубіжних дослідників протягом багатьох років є показником актуальності даної проблеми.

Проблеми мотивації та стимулювання праці, виробничої етики як складових трудових відносин та кадрових змін в радянській Росії на матеріалах конкретних регіонів і окремих підприємств підняті в роботах Л.Н. Бехтерева [2], Л.І. Бородкіна [3], Ю.М. Голанд [4], Л.Н. Лютов [11], С.Б. Ульянової [19]. Автори справедливо зазначають, що військово-мобілізаційний характер повсюдно панував в системі партійного керівництва накладав відбиток і на сферу виробничих відносин, що представляло собою клубок різних протиріч, бюрократизувало її і піддавало жорсткій регламентації та адмініструванню. Методи прямого та непрямого примусу, створювали ґрунт для поширення конформізму та зміцнення механізму маніпулювання масами, розглядаються при цьому в якості основних, що виникали при вирішенні спорів і конфліктів.

Серед вітчизняних науковців в дослідження трудових відносин і кадрових змін в промисловості слід відзначити таких як С.В. Кульчицький [10], О.М. Мовчан [12] та Г.Г. Єфіменко [8]. Вчені зокрема, внесли вагомий внесок в вивчення страйкового руху на території сучасної України в період непу. Дослідники зазначають, що найбільш вагомими причинами страйкового руху в